

VERSLAG
GEZONDHEIDSINVENTARISATIE
BIJ DE
SCHNAUZER
IN NEDERLAND

Steekproef jaargangen 2009, 2010 en 2011
Enquêtering 2015

Peter Prins & Ed.J. Gubbels,
Genetic Counselling Services,
Oktober 2015

In opdracht van de Vereniging voor Schnauzerfokkers en Liefhebbers (VSFL)

© 2015 Genetic Counselling Services, Westerhaar

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the written permission of the authors.

INHOUD

1.	Inleiding	<i>blz.3</i>
2.	Materiaal en Methoden	6
3.	Algemene gegevens	8
4.	Gezondheid	14
5.	Gedrag	20
6.	Fokkerij	25
7.	Conclusies en aanbevelingen	32

Bijlage :
Enquêteformulier Gezondheidsinventarisatie
versie Schnauzer

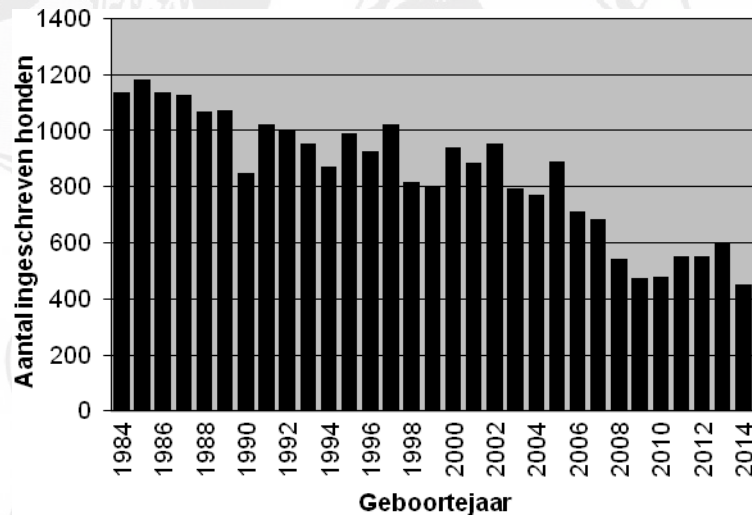
LIJST VAN FIGUREN EN TABELLEN

Figuur 1. Aantallen in het NHSB ingeschreven Schnauzer-pups, 1984-2014	3
Figuur 1a. Aantallen in het NHSB ingeschreven Riesenschnauzer-pups, 1984-2014	3
Figuur 1b. Aantallen in het NHSB ingeschreven Middenslagschnauzer-pups, 1984-2014	4
Figuur 1c. Aantallen in het NHSB ingeschreven Dwergschnauzer-pups, 1984-2014	4
Figuur 2a. Gebruiksdoel van de Riesenschnauzer bij aanschaf	10
Figuur 2b. Gebruiksdoel van de Middenslagschnauzer bij aanschaf	11
Figuur 2c. Gebruiksdoel van de Dwergschnauzer bij aanschaf	11
Figuur 3. Algemene omschrijving van het gedrag	20
Tabel 1. Respons op de enquête	8
Tabel 2. Leeftijd van de honden in het onderzoek ten tijde van de enquêtering	8
Tabel 3. Verdeling van de groottevariëteiten	8
Tabel 4. Verdeling van de kleuren	9
Tabel 5. Verdeling der geslachten	9
Tabel 6. Lidmaatschap rasvereniging	10
Tabel 7. Eerder een Schnauzer gehad	12
Tabel 8. Hoogste kwalificaties van geshowde honden	12
Tabel 9. Problemen met de gezondheid	14
Tabel 10. Frequentie waarmee gezondheidsproblemen optreden in de afzonderlijke systemen	15
Tabel 11. Rasspecifieke ziekten	16
Tabel 12. Gezondheidsproblemen van reuen vergeleken met die van teven	17
Tabel 12a. Gezondheidsproblemen van reuen vergeleken met die van teven (Dwergschnauzer)	18
Tabel 13. Gezondheidsproblemen van overleden honden vergeleken met die welke in leven zijn	19
Tabel 14. Algemene omschrijving van het gedrag	21
Tabel 15a. Gedragstypen van reuen vergeleken met die van teven bij de Riesenschnauzer	22
Tabel 15b. Gedragstypen van reuen vergeleken met die van teven bij de Middenslagschnauzer	22
Tabel 15c. Gedragstypen van reuen vergeleken met die van teven bij de Dwergschnauzer	22
Tabel 16. Overzicht van probleemgedrag t.a.v. volwassenen, kinderen en honden	23
Tabel 17. Deelname aan een gehoorzaamheidskursus	24
Tabel 18. Aantallen reuen en teven met en zonder nakomelingen	25
Tabel 19. Gedragstypen van fokteven vergeleken met die van teven zonder nageslacht	28
Tabel 20. Aantallen gesteriliseerde reuen en teven	29
Tabel 21. Verdeling van de leeftijden bij sterilisatie	30
Tabel 22. Gezondheidsproblemen van gecastreerde teven vergeleken met die van niet-gecastreerde teven	30

1. INLEIDING

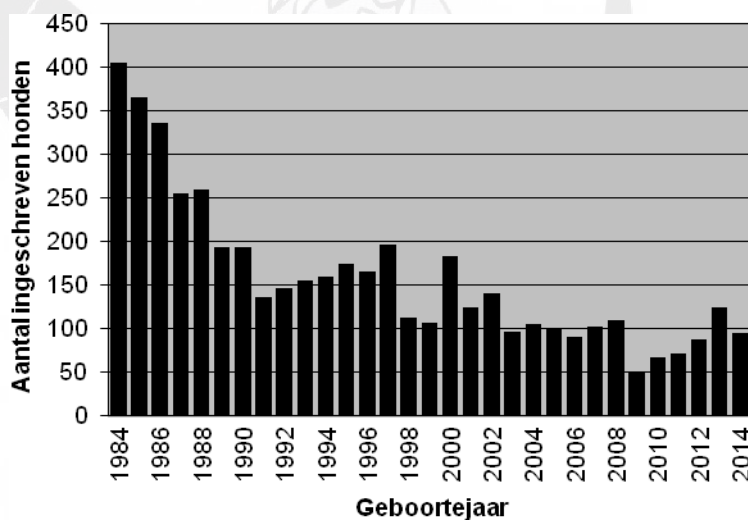
De Schnauzer, een ras dat bestaat uit drie grootte- en vier kleurvariëteiten, laat in de afgelopen dertig jaar in Nederland een gestaag afnemende populariteit zien. In de afgelopen tien jaar worden er gemiddeld ruim 600 pups jaarlijks ingeschreven in het NHSB (zie **figuur 1**). De omvang van de huidige geregistreerde totale populatie in ons land moet, bij een veronderstelde gemiddelde levensduur van elf jaar, op ruim 6500 dieren worden geschat.

Figuur 1. Aantallen in het NHSB ingeschreven Schnauzer-pups (totaal van alle variëteiten), 1984-2014

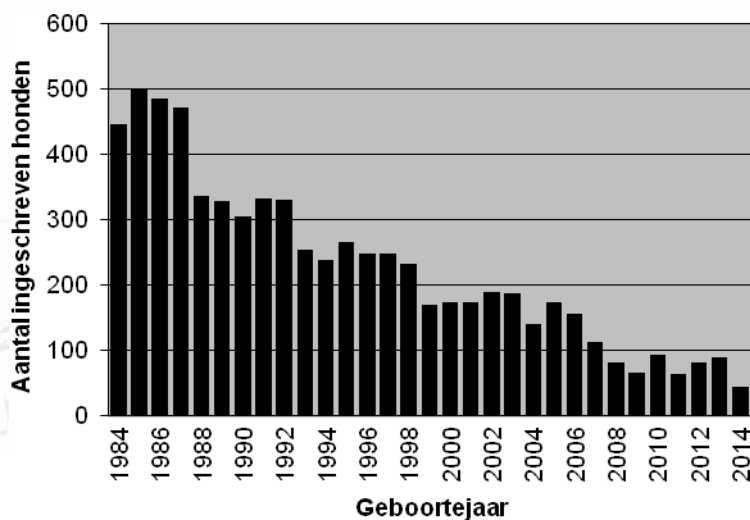
De daling van de populariteit moet vooral toegeschreven worden aan de verminderende belangstelling voor de Middenslag schnauzer. De Riesenschnauzer maakt in de tachtiger jaren van de vorige eeuw weliswaar een duikeling maar in de vijfentwintig jaar daarna is de daling veel minder spectaculair (**figuur 1a**).

Figuur 1a. Aantallen in het NHSB ingeschreven Riesenschnauzer-pups, 1984-2014

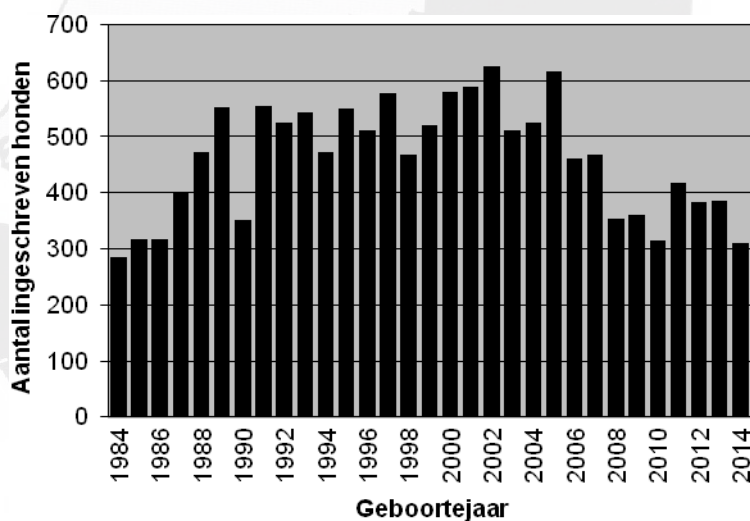
De Middenslag schnauzer daarentegen laat een vrijwel rechte neerwaartse lijn zien. De aantallen zijn nog maar een kwart van wat ze dertig jaar geleden waren (**figuur 1b**).

Figuur 1b. Aantallen in het NHSB ingeschreven Middenslag Schnauzer-pups, 1984-2014

De Dwergschnauzer kent in de jaren vóór en ná de eeuwwisseling een hoge populariteit, de aantallen zijn nu weer min of meer gelijk aan die van dertig jaar geleden. (**figuur 1c**).

Figuur 1c. Aantallen in het NHSB ingeschreven Dwergschnauzer-pups, 1984-2014

Naast de in het NHSB ingeschreven honden zijn er ook Schnauzers waarvoor geen stamboom werd aangevraagd, ook al waren beide ouderdieren misschien wel geregistreerd. Deze honden zonder stamboom komen we in de cijfers niet tegen; toch gaat het hier om honden die mede bepalend zijn voor de beeldvorming over het ras, omdat ze wèl als Schnauzer herkenbaar zijn.

Voor de rasvereniging, de Vereniging voor Schnauzerfokkers en Liefhebbers (VSFL), diende zich de vraag aan òf, en in hoeverre, er sprake is van structurele problemen met de gezondheid of met het gedrag van het ras. Zoals elk ras kent ook de Schnauzer afwijkingen en stoornissen die erfelijk zijn of waarvoor een erfelijke basis wordt vermoed. Dit gegeven op zich is niet verontrustend.

Essentieel is de vraag of er, voor één of meer van deze problemen, sprake is van een dusdanige situatie dat acuut ingrijpen wenselijk of noodzakelijk is.

In 2014 besloot de rasvereniging om, samen met het instituut 'Genetic Counselling Services' (GCS), een onderzoek naar een aantal karakteristieken van de Schnauzer in Nederland in gang te zetten. Voor dit onderzoek werd gebruik gemaakt van een online enquête gebaseerd op het gestandaardiseerde enquêteformulier van GCS en van de bijbehorende methodiek van verzamelen, verwerken en analyseren. De verantwoordelijkheid voor het onderzoek werd ondergebracht bij GCS.

Half mei 2015 werden alle eigenaren van Schnauzers geboren in de jaren 2009, 2010 en 2011 benaderd, met het verzoek informatie te verschaffen over hun hond en over hun beleving ten aanzien van het functioneren van het dier. Uit de aldus verzamelde gegevens werd de kwalitatieve en kwantitatieve informatie verkregen die in dit rapport is weergegeven. Op basis van de gegevens worden conclusies getrokken omtrent de huidige situatie van het ras. Daar waar mogelijk, worden uitspraken gedaan over de consequenties van de huidige bevindingen voor de toekomst van de populatie.

Uitdrukkelijk zij vermeld dat het hier om een in de tijd beperkte bestandsopname gaat, waarbij het slechts ten dele mogelijk is zicht te krijgen op processen die zich in de opeenvolging van generaties ontwikkelen. Vanuit de nu beschikbare gegevens zullen uitspraken over trends altijd een voorwaardelijk karakter hebben. De invulling van die voorwaarden zal de richting en de omvang van de aangeduide trends bepalen.

Dat dit rapport tot stand kon komen, hebben we te danken aan de 640 eigenaren die zoveel betrokkenheid bij 'hun ras' toonden dat zij de moeite namen aan het onderzoek deel te nemen en de enquête in te vullen. We zijn hen zeer erkentelijk voor hun onmisbare bijdrage aan dit onderzoek.

Ook zijn wij veel dank verschuldigd aan mevrouw Gré Haan, bestuurslid VSFL, voor het web-based maken van het originele enquêteformulier.

2. MATERIAAL EN METHODEN

Definitie van de populatie

In het onderzoek waarover hier verslag wordt uitgebracht is de Schnauzer populatie in Nederland onderwerp van studie. Deze populatie is gedefinieerd als 'alle dieren, behorend tot het ras Schnauzer, ingeschreven in het NHSB'.

Omdat een populatiedekkend onderzoek om tal van praktische redenen was uitgesloten, werd besloten een beperkte steekproef te nemen. Aan deze steekproef werd de eis gesteld dat ze in voldoende mate ruimte moest bieden tot het doen van uitspraken die voor de populatie als geheel geldigheid hebben.

Overwegingen bij de methode

Een onderzoek naar het functioneren ten aanzien van gezondheid en gedrag van een hondenras zal altijd uit moeten gaan van de informatie die bij eigenaren (houders) beschikbaar is. Natuurlijk zijn er tegen de onderzoeksmethodiek 'het enquêteren van eigenaren' bedenkingen aan te voeren. Zo worden de resultaten bepaald, en soms ook beperkt, door het kennisniveau dat bij die eigenaren aanwezig is. Met name bij het benoemen van 'onduidelijke' afwijkingen en problemen kan dit een rol spelen.

Anderzijds is de beleving van die eigenaar wezenlijk. Het welzijn van een hond wordt, behalve door zijn eigen fysieke gesteldheid, in hoge mate bepaald door het vermogen van die hond om in harmonie te leven met zijn omgeving. En aangezien onze honden primair functioneren in relatie tot de mens, vinden we in de beleving van die mens belangrijke aanwijzingen over de mate van welzijn van zijn hond.

Vergelijking van resultaten

Daar waar dat in dit rapport relevant is worden de resultaten vergeleken met de resultaten van eerder onderzoek bij de Schnauzer (jaargang 1995) en vergelijkbaar onderzoek bij 45 eerder onderzochte rassen, zoals onder andere weergegeven in het rapport 'SYNTHESE, Gezondheidsinventarisaties bij een aantal Nederlandse rashondenpopulaties, 1994-2001', Ed.J. Gubbels, Peter Prins & Janneke Scholten, Raad van Beheer afdeling GGW, oktober 2002. (Uitgave: Raad van Beheer op Kynologisch Gebied, Amsterdam).

Overwegingen bij de keuze van de steekproef

De samenstelling van een steekproef wordt bepaald door de doelstelling van het onderzoek. Het onderzoek naar mogelijke problemen met de gezondheid en het gedrag van de Schnauzer werd aangezet vanuit de vaststelling dat er te weinig structurele informatie beschikbaar was over de huidige Nederlandse populatie van het ras. Daarom werden voor dit onderzoek de volgende doelen vastgesteld:

1. Het in kaart brengen van de belangrijkste problemen in de Nederlandse Schnauzer populatie.
2. Het geven van schattingen voor de frequenties waarmee deze problemen optreden.
3. Het formuleren van conclusies en aanbevelingen ten behoeve van de fokkers en de rasvereniging.

Bij de aanvang van het onderzoek werden de bij de Schnauzer veronderstelde problemen geëvalueerd. Op grond hiervan werd gekozen voor het enquêteren van eigenaren van dieren in de leeftijd van vier, vijf en zes jaar.

Overwegingen bij het bepalen van de steekproefomvang

Naarmate de omvang van de steekproef groter is, wordt het mogelijk om zeldzamere verschijnselen op te sporen. Voor het bepalen van de steekproefomvang staat de vraag centraal met welke nauwkeurigheid we verschijnselen willen vaststellen.

Bij de methodiek 'enquête' is de welwillende medewerking van velen vereist. De ervaring bij andere rassen leert dat het responspercentage voor dit type onderzoeken tussen veertig en vijftig procent ligt, voor jongere honden wat hoger, voor oudere honden wat lager. Dit gegeven werd meegenomen bij de bepaling van de steekproefomvang.

Bij de gegeven steekproefomvang van de afzonderlijke grootte-variëteiten en bij een responspercentage in de genoemde orde van grootte, moet het mogelijk zijn om fenomenen die per grootte-variëteit bij tenminste drie procent van de honden voorkomen, met een zekerheid van nagenoeg honderd procent vast te stellen. Kijken we naar het totaal van de drie variëteiten, dan zijn daarin, bij eenzelfde responspercentage, fenomenen die eens per honderd dieren voorkomen met een zekerheid van nagenoeg honderd procent vast te stellen. Deze uitgangspunten werden voor deze inventarisatie aanvaardbaar geacht. In eventuele vervolgonderzoeken kunnen ze worden herzien, afhankelijk van de aard, en vooral ook de ernst, van de gevonden afwijkingen in de populatie.

Opmerkingen over het enquêteformulier

De enquête kent 'gesloten vragen', waarin de respondent alleen maar kan aankruisen wat van toepassing is, en 'open vragen', waarin de respondent een toelichtende tekst kan geven. Alle teksten werden voorafgaand aan de analyse gelezen en geïnterpreteerd. Waar dit aan de orde was werden de antwoorden op de gesloten vragen aangepast overeenkomstig de gegeven toelichtingen.

Toelichting bij de tabellen

In dit onderzoek zijn de gegevens geanalyseerd per grootte-variëteit van het ras. Dat betekent dat in de meeste tabellen in de eerste kolom de variëteit staat. Daarmee is het overal in het rapport duidelijk aan welke deelpopulatie (variëteit) de gegevens en de bijbehorende conclusies zijn ontleend.

In dit rapport worden de tellingen van enquêteresultaten gegeven, aangevuld met het overeenkomstige percentage. Dit percentage is een 'puntschatting'. We moeten daarbij bedenken dat het om een zo goed mogelijke schatting gaat, gebaseerd op de steekproef. De echte waarde, de waarde die we zouden vinden als we de hele populatie zouden onderzoeken, kennen we niet. We kunnen wèl, met een vooraf vast te stellen betrouwbaarheid, aangeven in welk gebied die echte waarde ligt. Dat doen we door een 'intervalschatting' op te nemen.

In dit onderzoek is gekozen voor een betrouwbaarheid van 95 procent. In de percentagekolom staat dan bijvoorbeeld, voor een verschijnsel dat bij 5 procent van de honden voorkwam, dat het percentage $5,0 \pm 1,4$ is. Dit betekent dat de echte waarde, met een zekerheid van 95 procent, tussen 3,6 en 6,4 procent ligt. De breedte van het interval wordt bepaald door het aantal waarnemingen waarop de schatting is gebaseerd. Naarmate dat aantal groter is, zal het interval kleiner zijn en krijgen we dus een betere schatting van de echte frequentie, de frequentie waarmee het verschijnsel in de populatie voorkomt.

3. ALGEMENE GEGEVENS

Medewerking aan de enquête

Half mei 2015 werden 204 eigenaren van in het NHSB ingeschreven Riesenschnauzers, geboren in 2009, 2010 en 2011, benaderd met het verzoek online een enquête in te vullen waarin gevraagd wordt naar het wel en wee van hun honden. Datzelfde verzoek is gedaan aan 207 eigenaren van Middenslagschnauzers en 953 eigenaren van Dwergschnauzers van dezelfde jaargangen. Totaal zijn 1364 eigenaren benaderd.

Van de 1364 aangeschreven eigenaren hebben 640 eigenaren (46,9 procent) online het enquêteformulier ingevuld (zie **tabel 1**). Dit responspercentage is, vergelijkbaar met de percentages bij andere onderzochte rassen en ook met het responspercentage in eerder uitgevoerde onderzoek in 2000 (jaargang 1995). Met dit aantal ingevulde enquêteformulieren is het mogelijk om binnen de totale onderzoeksgroep fenomenen op te sporen die bij minder dan één procent van de honden voorkomen. Binnen de afzonderlijke variëteiten kunnen bij deze respons-aantallen fenomenen die bij tenminste drie procent van de dieren voorkomen nagenoeg met zekerheid worden aangetoond. Voor de Dwergvariëteit geldt dat zelfs voor fenomenen die slechts bij één procent van de dieren voorkomen.

Tabel 1. Respons op de enquête

Variëteit	Ingevuld		Geen respons		Totaal verzonden
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal
Riesen	95	(46,6 ± 6,8)	109	(53,4 ± 6,8)	204
Middenslag	108	(52,2 ± 6,8)	99	(47,8 ± 6,8)	207
Dwerg	437	(45,9 ± 3,2)	516	(54,1 ± 3,2)	953
Totaal	640	(46,9 ± 2,6)	724	(53,1 ± 2,6)	1364

Bij de interpretatie van de resultaten kan het van belang zijn te letten op de leeftijden van de honden ten tijde van enquêtering (zie **tabel 2**). De jongste honden in het onderzoek (jaargang 2011) waren bijna drie en een half jaar; de oudste honden (2009) waren bijna zes en een half jaar oud tijdens de enquête.

Tabel 2. Leeftijd van de honden in het onderzoek ten tijde van de enquêtering

Jaargang	Leeftijd in maanden	Gemiddelde leeftijd in maanden
2009	66 - 77	71.5
2010	54 - 65	59.5
2011	42 - 53	47.5

Daar waar processen aan de orde zijn die zich op een bepaalde leeftijd ontwikkelen of openbaren, zouden we die ontwikkeling moeten kunnen waarnemen in de vorm van een toe- of afname in de verschillende jaargangen.

Verdeling van formaat, kleur en geslacht

Bij de schnauzer kennen we drie formaten, de Riesenschnauzer, de Middenslagschnauzer en de Dwergschnauzer. In **tabel 3** wordt een overzicht gegeven van de procentuele verdeling van de drie formaten in de steekproef. Zoals uit de tabel blijkt laat de steekproef uit de jaargang 1995 een iets andere verdeling zien. Met name het percentage middenslagen is bijna gehalveerd.

Tabel 3. Verdeling van de formaten

Jaargang	Riesen		Middenslag		Dwerg		Totaal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal
2009 t/m 2011	95	(14,8 ± 2,8)	108	(16,9 ± 2,9)	437	(68,3 ± 3,6)	640
1995	70	(15,4 ± 2,8)	145	(31,9 ± 1,3)	240	(52,7 ± 0,8)	455

In principe worden de drie formaten gescheiden gefokt. Tussen de verschillende formaten vindt geen uitwisseling van genetisch materiaal plaats.

De Schnauzer komt voor in vier erkende kleurvariëteiten: Zwart en Peper & Zout bij alle drie de formaten en Zwart/zilver en Wit bij de Dwergschnauzer (**tabel 4**).

Ook deze kleurslagen worden in principe apart gefokt, ook hier vindt op deze wijze geen uitwisseling van genetisch materiaal plaats.

Voor zover in dit onderzoek blijkt dat bepaalde kenmerken of afwijkingen een relatie hebben met één of meerdere kleuren zal daar melding van worden gemaakt

De kleurverdeling in deze steekproef is vergelijkbaar met de verdeling van de kleuren zoals we die in een eerder onderzoek van de jaargang 1995 aantreffen, met uitzondering van de kleur 'wit'. Die kwam destijds niet in de steekproef voor.

Tabel 4. Verdeling van de kleuren

Variëteit	Zwart		Peper & Zout		Zwart/zilver		Wit		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	
Riesen	72	(75,8 ± 8,6)	23	(24,2 ± 8,6)					95
Middenslag	55	(50,9 ± 9,4)	53	(49,1 ± 9,4)					108
Dwerg	134	(30,7 ± 4,3)	84	(19,2 ± 3,7)	200	(45,8 ± 4,7)	19	(4,3 ± 1,9)	437

Als we kijken naar de verdeling van reuen en teven in de onderzochte groep stellen we vast dat er geen significant verschil is tussen beide geslachten. Dit geldt zowel voor de totale steekproef als voor de afzonderlijke variëteiten (zie **tabel 5**).

Tabel 5. Verdeling der geslachten

Variëteit	Reuen		Teven		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	
Riesen	39	(41,1 ± 9,9)	56	(58,9 ± 9,9)	95
Middenslag	54	(50,0 ± 9,4)	54	(50,0 ± 9,4)	108
Dwerg	210	(48,1 ± 4,7)	227	(51,9 ± 4,7)	437
Totaal	303	(47,3 ± 3,9)	337	(52,7 ± 3,9)	640

Een tekort aan vertegenwoordigers van het ene of het andere geslacht kan wijzen op een verhoogde sterfte veroorzaakt door afwijkingen die iets met het ene of andere hormonale milieu te maken hebben.

Een tekort aan mannelijke dieren kan wijzen op een geslachtsgebonden erfelijke afwijking. Voor geen van beide vinden we hier aanwijzingen.

Lidmaatschap van de rasvereniging

De in dit rapport gepresenteerde gegevens werden op initiatief van de rasvereniging verzameld met het doel daarop, indien nodig, toekomstig fokbeleid te baseren. Bij het ontwikkelen en ten uitvoer brengen van beleid, is de organisatiegraad van 'het vakgebied' een van de kritische succesfactoren. Naarmate het draagvlak van een rasvereniging groter is, wordt de discussie over het wenselijke en noodzakelijke voor het ras door meer betrokkenen gevoerd en is er een breder draagvlak voor de conclusies.

In de onderzochte groep werd een lidmaatschapspercentage van bijna 30% vastgesteld, wat gemiddeld is in vergelijking met wat er in eerdere studies bij andere rassen is gevonden (**tabel 6**). Ook in het eerdere onderzoek in 2000 was het percentage rond de 30 procent (30,7). Kijken we naar de verschillende groottevariëteiten dan zien we een lidmaatschapspercentage van rond de veertig procent bij de Riesen- en

Middenslagschnauzer terwijl dit percentage bij de Dwergen net boven de 25 % uitkomt. De eigenaren van de qua formaat grotere variëteiten hebben blijkbaar meer binding met een vereniging dan die van de meer populaire dwergen.

Tabel 6. Lidmaatschap rasvereniging

Variëteit	Wel lid		Niet lid		Totaal	Geen antwoord
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	
Riesen	40	(42,1 ± 9,9)	55	(57,9 ± 9,9)	95	0
Middenslag	41	(38,7 ± 9,3)	65	(61,3 ± 9,3)	106	2
Dwerg	108	(25,1 ± 4,1)	323	(74,9 ± 4,1)	431	6
Totaal	189	(29,9 ± 3,6)	443	(70,1 ± 3,6)	632	8

Herkomst van de honden

Van de 634 honden waarvoor de vraag naar de herkomst van de hond werd beantwoord, waren er 570 (89,9 procent) rechtstreeks afkomstig van een fokker, 46 honden (7,3 procent) kwamen uit eigen fokkerij en 15 dieren (2,1 procent) werden overgenomen van derden. Er werden geen noemenswaardige verschillen aangetroffen tussen de verschillende variëteiten.

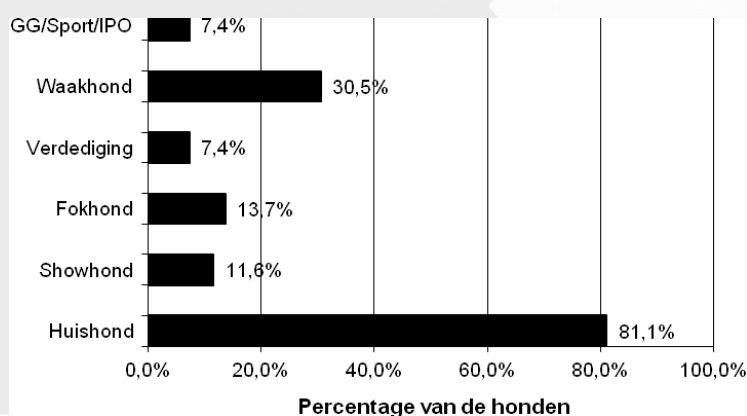
Op de vraag of de hond gefokt is volgens de normen die de rasvereniging van haar fokkers verlangt antwoordt ruim tachtig procent (81,7%) bevestigend. Zeventien en een half procent van de eigenaren weet dat niet en nog geen procent (0,8%) zegt dat dit niet het geval is.

De eigenaar en zijn verwachtingen

In de enquête werd gevraagd met welk doel de eigenaar de hond had aangeschaft (figuur 2a-b-c). Hierbij kon gekozen worden tussen de categorieën 'huishond', 'fokhond', 'showhond', 'waakhond', 'jachthond', 'verdedigingshond' en de categorie 'anders'.

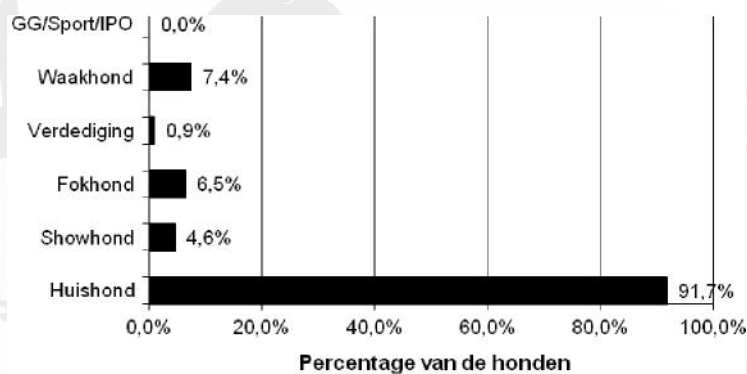
De eigenaar had de mogelijkheid meer dan één categorie aan te kruisen. Honden die door hun eigenaar als show-, fok-, sport- of waakhond werden aangeduid, werden in de meeste gevallen ook als 'huishond' aangemeld. Dat betekent dat het merendeel van de honden in ons onderzoek (tevens) de rol van huishond vervult.

Figuur 2a. Gebruiksdoel van de Riesenschnauzer bij aanschaf

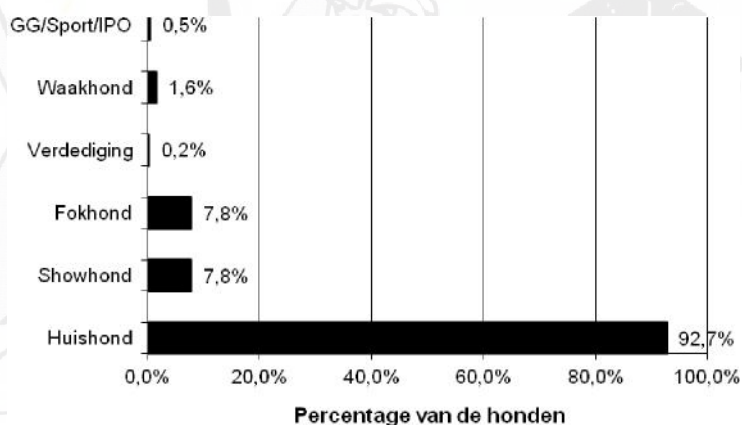

Riesenschnauzers worden vaker als waak en/of verdedigingshond aangeschaft dan de andere twee Schnauzer variëteiten (figuur 2a, 3a en 4a). Ook wordt vaker met de Riesenschnauzer gesport dan met de andere twee variëteiten.

Figuur 2b. Gebruiksdoel van de Middenslagschnauzer bij aanschaf

Figuur 2c. Gebruiksdoel van de Dwergschnauzer bij aanschaf

Uiteraard heeft elke eigenaar bij de aanschaf van een pup bepaalde verwachtingen. En net als bij de aanschaf van zoveel andere dingen wordt ook hier niet altijd ieders verwachting vervuld. Bijna één op de tien eigenaren (9,6 procent) had zich bij aanschaf van hun Schnauzer iets anders voorgesteld. Dit geldt voor alle drie de variëteiten in min of meer gelijke mate. Deze teleurstelling had vooral betrekking op gezondheidsproblemen en karakter- en gedragseigenschappen, in veel mindere mate betrof de teleurstelling een tegenvallend exterieur. In vergelijking met de andere onderzochte rassen is dit overigens een “gemiddeld” percentage.

Of die verwachtingen worden waargemaakt, hangt van nogal wat omstandigheden af. Zodra er sprake is van teleurstelling (niet-vervulde verwachtingen) is er een probleem dat zowel vanuit de eigenaar als vanuit de hond kan zijn ontstaan. Meestal lukt het niet om in dit soort situaties eenduidig te kiezen tussen de tekortkomingen van de baas en die van zijn hond als oorzaak.

In de enquête werd vervolgens gevraagd naar de tevredenheid van de eigenaar over de voorlichting die de fokker bij de aanschaf gaf. Op zichzelf verdient het aspect ‘voorlichting van potentiële kopers’ alle aandacht. Naarmate hierin beter wordt voorzien heeft de nieuwe eigenaar een reëler beeld van waar hij aan begint. Niet alleen zal daardoor de eigenaar meer plezier beleven aan zijn hond, ook de hond zal meer plezier beleven aan zijn eigenaar. Bij dit onderzoek gaf ruim 90 procent (91,4%) van de eigenaren aan tevreden te zijn over de verkregen voorlichting. Een gemiddeld percentage vergeleken met wat we bij de meeste andere rassen vinden.

Bijna zes op de tien de eigenaren in de steekproef (58,4 procent) heeft al eens eerder een Schnauzer gehad (tabel 7). Dit percentage heeft betrekking op het totaal aantal honden in de steekproef, maar is voor de Dwerfen en Middenslagen van dezelfde orde van grootte. Het percentage bij de Riesenschnauzers is nog hoger en bedraagt zelfs 72,6 procent! In vergelijking tot andere rassen zijn dit hoge percentages en ook beduidend hoger dan vastgesteld in eerder onderzoek bij Schnauzers uit 2000 (45,5%). De huidige eigenaren van Schnauzers zijn blijkbaar bijzonder trouw aan het ras, meer dan eigenaren van andere eerder onderzochte rassen. Dit geldt met name voor eigenaren van Riesenschnauzers.

Tabel 7. Eerder een Schnauzer gehad

Variëteit	Wel		Niet		Totaal	Geen
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	antwoord
Riesen	69	(72,6 ± 9,0)	26	(27,4 ± 9,0)	95	0
Middenslag	60	(56,6 ± 9,4)	46	(43,4 ± 9,4)	106	2
Dwerg	240	(56,7 ± 4,7)	191	(44,3 ± 4,7)	431	6
Totaal	369	(58,4 ± 3,8)	263	(41,6 ± 3,8)	632	8

Omdat de enquête zich richt op huidige eigenaren van Schnauzers, ontbreekt natuurlijk de informatie over degenen die voorheen een hond van dit ras hadden en die besloten over te stappen naar een ander ras, of die zelfs helemaal geen hond meer willen. Die groep vroegere eigenaren zou veel informatie kunnen verschaffen over motieven 'om het niet meer te doen'.

Het exterieur

Bij de fokkerij van rashonden wordt aan het exterieur veel waarde toegekend. Ook veel eigenaren hebben de neiging de kwaliteit van rashonden uit te drukken in termen van de mate waarin de dieren voldoen aan de standaard zoals die op de tentoonstelling wordt geïnterpreteerd. Vandaar dat ook in deze enquête de vraag naar de tevredenheid met het uiterlijk van de hond niet kon uitblijven. Bijna alle eigenaren (92,9 procent) gaven aan tevreden te zijn met het uiterlijk van hun hond. Het betreft hier overigens de 'subjectieve' beleving van de eigenaren, die niet overeen hoeft te komen met wat de keurmeesters ervan zouden vinden. Desondanks, ongeacht wat die keurmeesters ervan vinden, er zijn geen redenen op voorhand om de specifieke esthetische deskundigheid van eigenaren van Schnauzers in twijfel te trekken.

Een klein deel (16,8 procent) van de honden in dit onderzoek werd uitgebracht op een of meer shows. Kennelijk vindt één op de zes eigenaren het van belang aan officiële exterieurkeuringen deel te nemen. In de steekproef van 1995 was dit een vergelijkbaar percentage (19,9%).

Om een indruk te krijgen omtrent de tevredenheid over het uiterlijk van de Schnauzer van 'wat meer officiële zijde' werd ook naar keuringsuitslagen gevraagd. Daar waar meer uitslagen van hetzelfde dier beschikbaar waren werd, ongeacht het aantal uitslagen, de hoogste score opgevoerd als kwalificatie voor de hond (zie tabel 8).

Tabel 8. Hoogste kwalificaties van geshowde honden (n = 207)

Variëteit	Uitmuntend		Zeer goed		Goed		Matig		Totaal	Geen
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)		antwoord
Riesen	17	(81,0)	4	(19,0)	0	(0,0)	0	(0,0)	21	0
Middenslag	12	(70,6)	4	(23,5)	1	(5,9)	0	(0,0)	17	2
Dwerg	48	(75,0)	15	(23,4)	1	(1,6)	0	(0,0)	64	2
Totaal	77	(75,5)	23	(22,5)	2	(2,0)	0	(0,0)	102	4

De kwalificatie 'goed' kwam slechts tweemaal voor. Voor het overige zien we in bovenstaande tabel slechts 'zeer goede' of nog betere honden.

De steekproef van 2000 liet een iets andere verdeling zien. Hier werd 55 procent als 'uitmuntend' en 33 procent als 'zeer goed' gekwalificeerd. Qua exterieur lijken de Schnauzers er in tien jaar beduidend op vooruit gegaan.

Overleden en afgestane honden

Ten tijde van de enquête bleken 27 (4,2 procent) van de 640 honden waarvoor deze vraag was beantwoord door uiteenlopende oorzaken te zijn overleden. In het onderzoek van 2000 was dit een vergelijkbaar percentage (toen 4,7%). Vijf honden zijn ingeslapen vanwege ernstige epilepsie, een even groot aantal is overleden na een verkeersongeval. Voor het overige waren er geen in het oog springende doodsoorzaken aan te wijzen.

De sterftcijfers zijn, procentueel gezien, gelijkelijk over de verschillende variëteiten verdeeld. Er is geen variëteit aan te wijzen waarin meer honden dood gaan dan in een andere variëteit. De aantallen zijn echter te klein om daar enige conclusie aan te verbinden.

Bij deze cijfers, wellicht meer nog dan bij de andere, moeten we bedenken dat ze gevoelig kunnen zijn voor vertekening door invloeden vanuit de emoties van de eigenaren. Het zou kunnen dat eigenaren die hun hond door sterfte verloren een verhoogde motivatie tot meewerken hebben. Dit zou tot een overschatting van het sterftepercentage kunnen leiden. Ook het omgekeerde kan aan de orde zijn. Eigenaren die al langer geleden hun hond hebben verloren, zullen wellicht niet meer bereid zijn deel te nemen aan de enquête.

4. GEZONDHEID

In het enquêteonderdeel over 'gezondheid' werd als eerste gevraagd of er problemen zijn geweest met de gezondheid van de betreffende hond. Het antwoord hierop is, voor elk van de honden, de samenvatting van gezondheid en ziekte, aangevuld met kleine en grotere ongelukjes en gebreken in de onderzochte periode.

Waar we hier over 'gezondheidsproblemen' spreken bedoelen we het hele scala, variërend van kleine ongemakjes tot en met ernstige en levensbedreigende zaken. De hier gemelde problemen omvatten alles, van een eenvoudige infectie of een beperkte verwonding tot en met zaken zoals hartafwijkingen en epilepsie, die uiteindelijk tot een vroegtijdig einde kunnen leiden.

De aantallen

Van de 629 eigenaren die op deze vraag antwoord gaven, waren er 257 die aangaven dat er problemen zijn geweest met de gezondheid van hun hond (zie **tabel 9**). In deze steekproef kreeg ongeveer 40 procent van de honden met gezondheidsproblemen te maken, waarbij de Riesenschnauzer iets hoger lijkt te scoren dan de beide overige variëteiten. Vergeleken met andere eerder onderzochte rassen is dit een gemiddeld percentage, maar het ligt hoger dan in de eerder onderzochte jaargang van 1995 (toen bedroeg het percentage 33,7 procent).

Tabel 9. Problemen met de gezondheid

Variëteit	Wel problemen		Geen problemen		Totaal aantal	Geen antwoord
	aantal	(%)	aantal	(%)		
Riesen	48	(50.5 ± 10,1)	47	(49,5 ± 10,1)	95	0
Middenslag	37	(34,9 ± 9,1)	69	(65,1 ± 9,1)	105	2
Dwerg	172	(40,2 ± 4,6)	256	(59,8 ± 4,6)	428	9
Totaal	257	(40,9 ± 3,8)	372	(59,1 ± 3,8)	629	11

Gezondheidsproblemen opgesplitst per systeem

De praktijk leert dat de gemiddelde hondeneigenaar slechts ten dele bekend is met de specifieke diagnoses die door dierenartsen worden gesteld. In vrijwel alle gevallen echter weet men wel het systeem (het functionele deel van de hond) aan te duiden waarin de gezondheidsstoornis optrad. Vandaar dat in de enquête een lijst van systemen werd aangereikt met de vraag, aan te geven in welke van deze systemen de gezondheidsproblemen optraden (zie **tabel 10** op blz. 15).

Met dit overzicht wordt voor de Schnauzer een beeld geschetst van 'mogelijke zwakke plekken', aspecten waaraan in eventuele vervolgstudies en in het fokbeleid aandacht zou moeten worden besteed.

Elke hond in de onderzochte groep kon gedurende de periode waarop het onderzoek betrekking heeft, problemen krijgen in één of meer van de genoemde systemen. De 257 Schnauzers die gezondheidsproblemen hadden, scoorden samen 347 maal in de onderstaande tabel. Gemiddeld komt dat neer op 1,35 keer per hond met gezondheidsproblemen. Bij een deel van deze groep komt kennelijk meer dan één probleem voor.

De meeste problemen worden gemeld in de categorie 'Huid en Haar'. Een derde van deze problemen wordt veroorzaakt door allergieën, in mindere mate zijn dit problemen met de anaalklieren, hotspots, en tumoren. Voor het overige waren de problemen van uiteenlopende aard. Er werden geen verschillen gevonden tussen het voorkomen van problemen bij de drie verschillende variëteiten.

Tabel 10. Frequentie waarmee gezondheidsproblemen optreden in de afzonderlijke systemen

Variëteit	Huid en haar		Wervelkolom		Ledematen		Gebit		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	
Riesen	9	(9,5 ± 5,9)	0	(0,0 ± 2,1)	6	(6,3 ± 4,9)	3	(3,2 ± 3,5)	95
Middenslag	8	(7,5 ± 5,0)	1	(0,9 ± 1,8)	2	(1,9 ± 2,6)	2	(1,9 ± 2,6)	106
Dwerg	45	(10,5 ± 2,9)	7	(1,6 ± 1,2)	14	(3,3 ± 1,7)	29	(6,8 ± 2,4)	428
Totaal	62	(9,9 ± 2,3)	8	(1,3 ± 0,9)	22	(3,5 ± 1,4)	34	(5,4 ± 1,8)	629

Variëteit	Zenuwstelsel		Ogen en gezichts- vermogen		Oren en gehoor		Bloed en afweersysteem		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	
Riesen	2	(2,1 ± 2,9)	3	(3,2 ± 3,5)	4	(4,2 ± 4,0)	4	(4,2 ± 4,0)	95
Middenslag	4	(3,8 ± 3,6)	1	(0,9 ± 1,8)	1	(0,9 ± 1,8)	1	(0,9 ± 1,8)	106
Dwerg	17	(4,0 ± 1,9)	22	(5,1 ± 2,1)	8	(1,6 ± 1,3)	4	(0,9 ± 0,9)	428
Totaal	23	(3,7 ± 1,5)	26	(4,1 ± 1,6)	13	(2,1 ± 1,1)	9	(1,4 ± 1,9)	629

Variëteit	Hart en vaatstelsel		Longen en luchtwegen		Spijsverterings- stelsel		Nieren en urineewegen		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	
Riesen	0	(0,0 ± 2,1)	0	(0,0 ± 2,1)	10	(10,5 ± 6,2)	9	(9,5 ± 5,9)	95
Middenslag	0	(0,0 ± 1,8)	0	(0,0 ± 1,8)	8	(7,5 ± 5,0)	5	(4,7 ± 4,0)	106
Dwerg	4	(0,9 ± 0,9)	2	(0,5 ± 0,6)	40	(9,3 ± 2,8)	19	(4,4 ± 2,0)	428
Totaal	4	(0,6 ± 0,6)	2	(0,3 ± 0,4)	58	(9,2 ± 2,3)	33	(5,2 ± 1,7)	629

Variëteit	Melkklieren		Geslachts- organen		Voortplanting		Hormonen		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	
Riesen	0	(0,0 ± 2,1)	6	(6,3 ± 4,9)	0	(0,0 ± 2,1)	0	(0,0 ± 2,1)	95
Middenslag	1	(0,9 ± 1,8)	4	(3,8 ± 3,6)	1	(0,9 ± 1,8)	2	(1,9 ± 2,6)	106
Dwerg	0	(0,0 ± 0,5)	15	(3,5 ± 1,7)	1	(0,2 ± 0,5)	4	(0,9 ± 0,9)	428
Totaal	1	(0,1 ± 0,3)	25	(4,0 ± 1,5)	2	(0,3 ± 0,4)	6	(1,0 ± 0,8)	629

Variëteit	Lever		Gedrag		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	
Riesen	0	(0,0 ± 2,1)	4	(4,2 ± 4,0)	95
Middenslag	1	(0,9 ± 1,8)	1	(0,9 ± 1,8)	106
Dwerg	8	(1,9 ± 1,3)	5	(1,2 ± 1,0)	428
Totaal	9	(1,4 ± 0,9)	10	(1,6 ± 1,0)	629

Als tweede in de rij scoren de problemen in de categorie 'Spijsverteringsstelsel'. Bijna één op de tien honden (9,2%) heeft hier wel eens problemen mee. De beschrijving van de problemen met het spijsverteringskanaal is divers, er is geen indicatie dat een specifieke afwijking een (hoofd)rol speelt. Er wordt voornamelijk melding gemaakt van gevoelige maag en darmen, diarree al dan niet met bloed, regelmatig braken en maagdarminfecties. Ook is wordt er drie maal melding gemaakt van een voedselintolerantie, mega-oesophagus of alvleesklier-problemen.

Problemen in de categorie 'Gebit' bestaan vooral uit gebitsfouten en tandsteenvorming. Tandsteen wordt uitsluitend gemeld door eigenaren van Dwergen, gebitsfouten komen bij alle drie de variëteiten voor.

Eén op de twintig honden (5,5 procent) uit de steekproef heeft problemen in de categorie 'Nieren en urineewegen'. De problemen betreffen vooral blaasontstekingen en blaasstenen/gruis en incontinentie. Voor het laatste zijn voornamelijk gesteriliseerde Riesenschnauzer-teven verantwoordelijk. Zes van de vierendertig gesteriliseerde teven (17,6%) is incontinent. De andere gesignaleerde problemen (blaasontsteking en blaasstenen/gruis) komen in gelijke mate voor bij alle drie de variëteiten.

De problemen met de 'Ogen en het Gezichtsvermogen' scoren met 4,1 procent de vijfde plaats. De problemen vinden we voornamelijk bij de Dwergeren, cataract en ooglidontsteking worden het meest gemeld.

Voor de problemen in de categorie 'Geslachtsorganen' (4,0 procent) zijn voornamelijk de reuen verantwoordelijk: 15 van de 25 meldingen betroffen cryptorchide of monorchide reuen. De overige 10 problemen betroffen teven met een baarmoederontsteking of waren van uiteenlopende aard.

Afwijkingen aan het 'Zenuwstelsel' (3,7 procent) betroffen, voor zover er een toelichting is gegeven, voornamelijk epilepsie.

De categorie 'Ledematen' scoort 3,5 procent. De gemelde problemen zijn van uiteenlopende aard en komen bij alle variëteiten in gelijke mate voor.

Interessant is een vergelijking van deze cijfers met die van het eerdere onderzoek van de jaargang 1995. Voor bijna alle categorieën zijn de percentages van vergelijkbare grootte. In de categorie 'Ogen en Gezichtsvermogen' zien we een toename van de problemen. Destijds scoorde de categorie $1,1 \pm 1,0$, er waren toen geen meldingen van cataract en PRA.

Rasspecifieke gezondheidsproblemen

Bij praktisch alle hondenrassen komen (erfelijke) afwijkingen voor, die, terecht of ten onrechte, in één adem met het ras worden genoemd. Bij de voorbereiding van de enquête werd geïnventariseerd welke afwijkingen bij de Schnauzer mogelijkwijs tot deze groep zouden kunnen behoren. In de enquête werd vervolgens uitdrukkelijk gevraagd of de betreffende hond leed of geleden had aan één of meerdere van deze zogenaamde rasspecifieke afwijkingen (**tabel 11**).

Tabel 11. Rasspecifieke ziekten

Variëteit	Heupdysplasie		Elleboogdysplasie		Cataract		PRA		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	
Riesen	3	(3,2 ± 3,5)	2	(2,1 ± 2,9)	1	(4,3 ± 2,7)	0	(0,0 ± 2,1)	95
Middenslag	0	(0,0 ± 1,8)	0	(0,0 ± 1,8)	0	(0,0 ± 1,8)	0	(0,0 ± 1,8)	106
Dwerg	2	(0,5 ± 0,6)	0	(0,0 ± 0,5)	10	(2,3 ± 1,4)	2	(0,5 ± 0,6)	428
Totaal	5	(0,8 ± 0,7)	2	(0,3 ± 0,4)	11	(1,7 ± 1,0)	2	(0,3 ± 0,4)	629

Variëteit	Epilepsie		Plaveiselcelcarcinoom		Allergie/Atopie		Hartdefecten		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	
Riesen	2	(2,1 ± 2,9)	1	(1,1 ± 2,1)	5	(5,3 ± 4,5)	0	(0,0 ± 2,1)	95
Middenslag	4	(3,8 ± 3,6)	2	(1,9 ± 2,6)	2	(1,0 ± 2,6)	0	(0,0 ± 1,8)	106
Dwerg	13	(3,0 ± 1,6)	2	(0,5 ± 0,6)	22	(5,1 ± 2,1)	2	(0,5 ± 0,6)	428
Totaal	19	(3,0 ± 1,3)	5	(0,8 ± 0,7)	29	(4,6 ± 1,6)	2	(0,3 ± 0,4)	629

Variëteit	Cushing disease		Schildklier – Hypothyreoidie		Levershunt		Cryptorchidie		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	
Riesen	0	(0,0 ± 2,1)	0	(0,0 ± 2,1)	0	(0,0 ± 2,1)	4	(4,2 ± 4,0)	95
Middenslag	0	(0,0 ± 1,8)	2	(1,9 ± 2,6)	0	(0,0 ± 1,8)	4	(3,8 ± 3,6)	106
Dwerg	1	(0,2 ± 0,5)	2	(0,5 ± 0,6)	8	(1,9 ± 1,3)	7	(1,6 ± 1,2)	428
Totaal	1	(0,2 ± 0,3)	4	(0,6 ± 0,6)	8	(1,3 ± 0,9)	15	(2,4 ± 1,2)	629

De tabel laat zien dat de resultaten van dit deel van de inventarisatie maar gedeeltelijk aansluiten bij hetgeen op voorhand werd verwacht. Zoals ook al bij eerdere onderzoeken bij andere rassen is geconstateerd, vinden we ook hier niet alle van tevoren veronderstelde problemen ook daadwerkelijk in relevante aantallen terug in onze steekproef. Zo treffen we onder de 629 Schnauzers waarvoor deze vraag beantwoord is, slechts één geval van de ziekte van Cushing aan en geen enkele hond met Myotonia. De

laatstgenoemde afwijking is in tabel 11 ook niet opgenomen. Ook het percentage honden met een schildklierafwijking, plaveiselcelcarcinoom, PRA of een hartdefect is verwaarloosbaar klein.

Allergie/Atopie blijkt, net als bij veel andere eerder onderzochte rassen, voor de Schnauzer de meest voorkomende afwijking (29 honden, 4,6 procent van de onderzoeksgroep). In 1995 was dat percentage lager (2,7 procent).

Epilepsie behoort tot een van de rasproblemen van de Schnauzer. De tabel laat zien dat het de op één na meest voorkomende afwijking is (19 honden, 3,0 procent van de steekproef). Bij de jaargang 1995 was dat een vergelijkbaar percentage (2,9 procent). Gezien het welzijnsbeperkend karakter voor zowel hond als eigenaar, verdient deze afwijking binnen de fokkerij alle aandacht.

Cryptorchidie (het niet of niet volledig afdalen van de testikels in de balzak) blijkt ook bij de Schnauzer een veel voorkomende afwijking te zijn (15 honden, ofwel 2,4 procent van de totale onderzoeksgroep). De afwijking manifesteert zich uiteraard alleen bij de reuen, het werkelijke percentage ligt dan ook veel hoger. Eén op elke twintig reuen (5,0 procent) lijdt hieraan. Dit percentage is van dezelfde orde van grootte als in de eerdere onderzoeksgroep uit 1995 en bij andere eerder onderzochte rassen.

De overige categorieën blijken niet of slechts beperkt relevant in dit onderzoek.

Het gezondheidsbeeld per geslacht

De verdeling van gezondheidsproblemen over reuen en teven is weergegeven in **tabel 12**.

Tabel 12. Gezondheidsproblemen van reuen vergeleken met die van teven (de intervalschattingen zijn gebaseerd op de totalen per geslacht)

Alle variëteiten Systeem	Reuen		Teven		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	
1. Huid en haar	33	(11,0 ± 3,6)	29	(8,8 ± 3,1)	62
2. Wervelkolom	3	(1,0 ± 1,1)	5	(1,5 ± 1,3)	8
3. Ledematen	10	(3,3 ± 2,0)	12	(3,6 ± 2,0)	22
4. Gebit	19	(6,4 ± 2,8)	15	(4,5 ± 2,2)	33
5. Zenuwstelsel	14	(4,7 ± 2,4)	9	(2,7 ± 1,8)	21
6. Ogen en Gezichtsvermogen	10	(3,3 ± 2,0)	16	(4,8 ± 2,3)	25
7. Oren en gehoor	5	(1,7 ± 1,5)	8	(2,4 ± 1,7)	13
8. Bloed en afweer	3	(1,0 ± 1,1)	6	(1,8 ± 1,4)	7
9. Hart en vaatstelsel	3	(1,0 ± 1,1)	1	(0,3 ± 0,6)	4
10. Longen en luchtwegen	1	(0,3 ± 0,7)	1	(0,3 ± 0,6)	2
11. Spijsverteringsstelsel	26	(8,7 ± 3,2)	32	(9,7 ± 3,2)	58
12. Nieren en urinewegen	12	(4,0 ± 2,2)	21	(6,4 ± 2,6)	9
13. Melkklieren	0	(0,0 ± 0,7)	1	(0,3 ± 0,6)	1
14. Geslachtsorganen	18	(6,0 ± 2,7)	7	(2,1 ± 1,6)	23
15. Voortplanting	0	(0,0 ± 0,7)	2	(0,6 ± 0,8)	1
16. Hormonen	4	(1,3 ± 1,3)	2	(0,6 ± 0,8)	6
17. Lever	3	(1,0 ± 1,1)	6	(1,8 ± 1,4)	9
18. Gedrag	5	(1,7 ± 1,5)	5	(1,5 ± 1,3)	10
Totaal aantal meldingen	169		178		347
Totaal aantal honden	299		330		629

We zien dat reuen even vaak last hebben van gezondheidsproblemen (totaal 169 keer ofwel 0,56 keer per reu in de steekproef) als teven (totaal 178 keer ofwel 0,53 keer per teef in de steekproef).

Als we vervolgens kijken of er bij de afzonderlijke systemen verschillen liggen tussen reuen en teven, dan blijkt er alleen bij de categorie ' Geslachtsorganen' een verschil te bestaan. Dit verschil is praktisch geheel aan het aantal cryptorchide reuen toe te schrijven.

Kijken we naar de verschillen tussen reuen en teven in de afzonderlijke systemen bij de verschillende variëteiten dan is een vergelijking alleen zinvol bij de Dwergen (**tabel 12a**). Hier zien we geen significante verschillen. Bij de beide andere twee variëteiten zijn de aantallen te klein om hier zinnige uitspraken over te doen.

Tabel 12a. Gezondheidsproblemen van reuen vergeleken met die van teven (de intervallschattingen zijn gebaseerd op de totalen per geslacht) bij de Dwergschnauzer

Dwergschnauzer Systeem	Reuen		Teven		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	
1. Huid en haar	23	(11,1 ± 4,3)	20	(9,0 ± 3,8)	43
2. Wervelkolom	2	(1,0 ± 1,3)	5	(2,3 ± 2,0)	7
3. Ledematen	8	(3,9 ± 2,6)	6	(2,7 ± 2,1)	14
4. Gebit	15	(7,2 ± 3,5)	13	(5,9 ± 3,1)	28
5. Zenuwstelsel	8	(3,9 ± 2,6)	7	(3,2 ± 2,3)	15
6. Ogen en Gezichtsvermogen	9	(4,3 ± 2,8)	13	(5,9 ± 3,1)	22
7. Oren en gehoor	3	(1,4 ± 1,6)	5	(2,3 ± 2,0)	8
8. Bloed en afweer	2	(1,0 ± 1,3)	0	(0,0 ± 0,9)	2
9. Hart en vaatstelsel	3	(1,4 ± 1,6)	1	(0,5 ± 0,9)	4
10. Longen en luchtwegen	1	(0,5 ± 0,9)	1	(0,5 ± 0,9)	2
11. Spijsverteringsstelsel	17	(8,2 ± 3,7)	23	(10,4 ± 4,0)	40
12. Nieren en urinewegen	8	(3,9 ± 2,6)	11	(5,0 ± 2,9)	19
13. Melkklieren	0	(0,0 ± 0,9)	0	(0,0 ± 0,9)	0
14. Geslachtsorganen	8	(3,9 ± 2,6)	5	(2,3 ± 2,0)	13
15. Voortplanting	0	(0,0 ± 0,9)	1	(0,5 ± 0,9)	1
16. Hormonen	3	(1,4 ± 1,6)	1	(0,5 ± 0,9)	4
17. Lever	3	(1,4 ± 1,6)	5	(2,3 ± 2,0)	8
18. Gedrag	2	(1,0 ± 1,3)	3	(1,4 ± 1,5)	5
Totaal aantal meldingen	115		120		235
Totaal aantal honden	207		221		428

Op dezelfde wijze werden de scores voor de rasspecifieke ziekten voor reuen en voor teven vergeleken. Hier zien we dat de reuen iets vaker (0,17 keer) scoren dan de teven (0,15 keer). Dit is volledig toe te schrijven aan de cryptorchide of monorchide reuen. Voor het overige werden geen verschillen gevonden of waren de aantallen te klein om daar uitspraken over te doen.

Overleden honden

Tot slot hebben we gekeken naar de overleden honden in relatie tot de gezondheidsproblemen die daarbij voorkwamen (**tabel 13**, pagina 19). De tabel geeft per systeem het aantal dieren in de categorieën 'overleden' en 'in leven'. De intervallschattingen zijn gebaseerd op de totalen van de groep 'overleden' respectievelijk 'in leven'. De aantallen in de meeste systemen zijn te klein (en de intervallen te groot) om aan deze getallen harde conclusies te verbinden.

In een aanvullende analyse werd nagegaan welke probleemcategorieën aantoonbaar meer voorkomen bij de overleden honden dan bij de groep 'in leven'. In alle redelijkheid mogen we aannemen dat we in deze categorieën een deel van de sterfteoorzaken zullen vinden.

Het zijn de problemen in de categorieën 'Zenuwstelsel', 'Bloed' en 'Lever' die aantoonbaar vaker voorkomen bij de groep overleden honden dan volgens het toeval mocht worden verwacht.

Tabel 13. Gezondheidsproblemen van overleden honden vergeleken met die welke in leven zijn (de intervalschattingen zijn gebaseerd op de totalen per categorie)

Alle variëteiten Systeem	Overleden		In leven		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	
1. Huid en haar	1	(3,2 ± 6,2)	58	(10,1 ± 2,5)	59
2. Wervelkolom	1	(3,2 ± 6,2)	7	(1,2 ± 0,9)	8
3. Ledematen	1	(3,2 ± 6,2)	19	(3,3 ± 1,5)	20
4. Gebit	0	(0,0 ± 6,2)	32	(5,6 ± 1,9)	32
5. Zenuwstelsel	4	(12,9 ± 11,8)	18	(3,1 ± 1,4)	22
6. Ogen en Gezichtsvermogen	3	(9,7 ± 10,4)	22	(3,8 ± 1,6)	25
7. Oren en gehoor	0	(0,0 ± 6,2)	12	(2,1 ± 1,2)	12
8. Bloed en afweer	4	(12,9 ± 11,8)	5	(0,9 ± 0,8)	9
9. Hart en vaatstelsel	0	(0,0 ± 6,2)	4	(0,7 ± 0,7)	4
10. Longen en luchtwegen	0	(0,0 ± 6,2)	2	(0,3 ± 0,5)	2
11. Spijsverteringsstelsel	3	(9,7 ± 10,4)	53	(9,2 ± 2,4)	56
12. Nieren en urinewegen	1	(3,2 ± 6,2)	31	(5,4 ± 1,8)	32
13. Melkklieren	0	(0,0 ± 6,2)	1	(0,2 ± 0,3)	1
14. Geslachtsorganen	2	(6,5 ± 8,6)	21	(3,7 ± 1,5)	23
15. Voortplanting	1	(3,2 ± 6,2)	1	(0,2 ± 0,3)	2
16. Hormonen	0	(0,0 ± 6,2)	4	(0,7 ± 0,7)	4
17. Lever	3	(9,7 ± 10,4)	6	(1,0 ± 0,8)	9
18. Gedrag	1	(3,2 ± 6,2)	9	(1,6 ± 1,0)	10
Totaal aantal honden	31		575		606

Op dezelfde wijze is voor de rassen specifieke afwijkingen de groep overleden honden vergeleken met de groep 'in leven'. Vanwege de te kleine aantallen leidt deze vergelijking niet tot enige conclusie.

5. GEDRAG

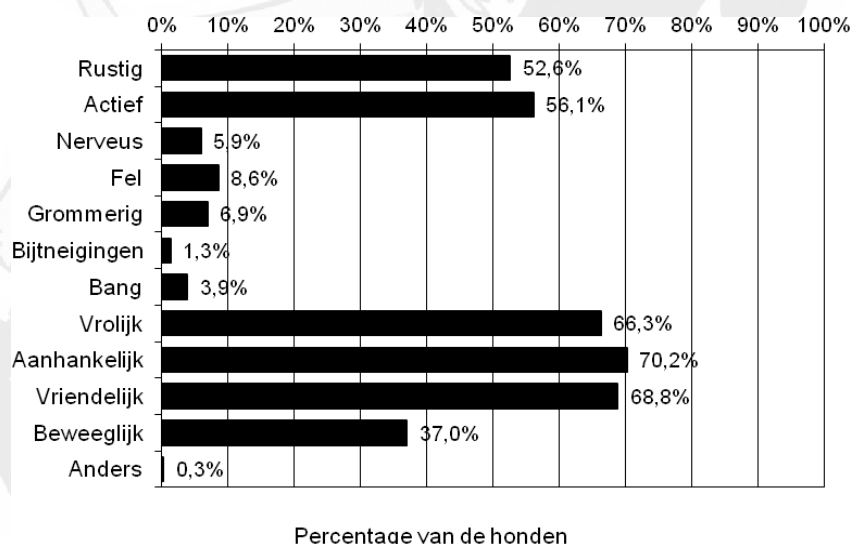
In een onderzoek naar de ‘gezondheid’ van een hondenras mag een hoofdstuk over gedrag niet ontbreken. Elke hondenbezitter krijgt elke dag opnieuw te maken met het gedrag van zijn hond. Om ons een beeld over het gedrag van het ras te kunnen vormen is de beleving van de eigenaar van belang. Het is immers de eigenaar die aangeeft of hij het gedrag van zijn hond als positief of als negatief ervaart. Pas daarna, indien er daadwerkelijk aanwijzingen zijn voor wezenlijke gedragsproblemen, volgt nader gespecialiseerd onderzoek naar de gedragsstructuur van de individuele hond en van het ras, zodat daarop een gericht selectiebeleid kan worden gebaseerd.

Een karakterschets van de Schnauzer

Om tot een eerste beeld te komen van ‘de Schnauzer’ werd gevraagd om, aan de hand van een aantal vooraf gegeven typeringingen, een karakteristiek van de hond te geven. Deze vraag werd voor 608 honden beantwoord. Dit levert een beeld op (**figuur 3**) waaruit af te lezen is hoe de gemiddelde eigenaar van een Schnauzer het gedrag van zijn hond beleeft. De eigenaren konden bij de beantwoording van deze vraag meerdere gedragstyperingen aankruisen.

De gedragskenmerken per afzonderlijke variëteit worden in **tabel 14** weergegeven.

Figuur 3. Algemene omschrijving van het gedrag

De doorsnee Schnauzer komt in beeld als een ‘aanhankelijke, vriendelijke en vrolijke’ hond. Dit zijn de typeringingen die door een meerderheid van de eigenaren (66 tot 70%) werd gegeven. Dat zijn overtuigende cijfers die ‘de Schnauzer’ als een aangename hond kenschetsen.

Er zijn echter ook gedragskenmerken die over het algemeen niet als positief worden ervaren. De percentages van deze kenmerken, zoals grommerig en honden met bijtneigingen, zijn in vergelijking met andere onderzochte rassen laag. Daarnaast is er een groep honden die omschreven wordt als fel, nerveus of bang (52, 36 en 24 honden), respectievelijk 8,6- 5,9 en 3,9 procent. Er is kennelijk een herkenbare groep honden die er minder dan andere Schnauzers in slaagt om vanuit voldoende zelfvertrouwen om te gaan met de omgevingsprikkels die wij de dieren aanbieden.

Deze cijfers wijken ten dele af van de gevonden percentages in het onderzoek van 2000 (jaargang 1995). Destijds werden de honden als feller (14,9%) en banger (9,3%) omschreven en vertoonden de honden vaker bijtneigingen (3,8 %). Dit gold min of meer in gelijke mate voor alle drie de variëteiten. Wat deze in het algemeen als minder op prijs gestelde eigenschappen betreft lijkt de Schnauzer er in de afgelopen vijftien jaar er op vooruit gegaan.

In **tabel 14** zijn de algemene gedragskenmerken per afzonderlijke variëteit weergegeven.

Tabel 14. Algemene omschrijving van het gedrag

Variëteit	Rustig		Actief		Nerveus		Fel		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	
Riesen	39	(41,9 ± 10,0)	57	(61,3 ± 9,9)	8	(8,6 ± 5,7)	5	(5,4 ± 4,6)	93
Middenslag	38	(36,9 ± 9,3)	80	(77,7 ± 8,0)	10	(9,7 ± 5,7)	10	(9,7 ± 5,7)	103
Dwerg	243	(59,0 ± 4,7)	204	(49,5 ± 4,8)	18	(4,4 ± 2,0)	37	(9,0 ± 2,8)	412
Totaal	320	(52,6 ± 4,0)	341	(56,1 ± 3,9)	36	(5,9 ± 1,9)	52	(8,6 ± 2,2)	608

Variëteit	Grommerig		Bijtneigingen		Bang		Vrolijk		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	
Riesen	7	(7,5 ± 5,4)	1	(1,1 ± 2,1)	5	(5,4 ± 4,6)	67	(72,0 ± 9,1)	93
Middenslag	7	(6,8 ± 4,9)	2	(1,9 ± 2,7)	1	(1,0 ± 1,9)	73	(70,9 ± 8,8)	103
Dwerg	28	(6,8 ± 2,4)	5	(1,2 ± 1,1)	18	(4,4 ± 2,0)	263	(63,8 ± 4,6)	412
Totaal	42	(6,9 ± 2,0)	8	(1,3 ± 0,9)	24	(3,9 ± 1,5)	403	(66,3 ± 3,8)	608

Variëteit	Aanhankelijk		Vriendelijk		Beweeglijk		Anders		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	
Riesen	66	(71,0 ± 9,2)	72	(77,4 ± 8,5)	40	(43,0 ± 10,1)	0	(0,0 ± 2,1)	93
Middenslag	68	(66,0 ± 9,1)	72	(69,9 ± 8,9)	50	(48,5 ± 9,7)	1	(1,0 ± 1,9)	103
Dwerg	293	(71,1 ± 4,4)	274	(66,5 ± 4,6)	135	(32,8 ± 4,5)	1	(0,2 ± 0,5)	412
Totaal	427	(70,2 ± 3,6)	418	(68,8 ± 3,7)	225	(37,0 ± 3,8)	2	(0,3 ± 0,5)	608

Uit een oogpunt van fokkerij zijn de nerveuze en de bange teven het meest van belang. Nervositeit en angst worden op twee manieren doorgegeven in de opeenvolgende generaties. Dit afwijkende gedrag kan een erfelijke basis hebben en zo, zowel via de vader als via de moeder, aan de pups worden doorgegeven. Daarnaast brengen moeders hun gedrag over op de pups. Een nerveuze of bange moeder, ongeacht of dit gedrag voortkomt uit haar erfelijke aanleg of uit een milieuoorzaak, zal in vrijwel alle gevallen haar pups belasten met eenzelfde gedrag. Het is van het grootste belang om tenminste alle nerveuze en bange teven uit te sluiten van de fokkerij. Beter is het om ook geen nerveuze of bange reuen in te zetten.

Het gedragsbeeld per geslacht

Bij honden gaat men uit van verschillen in gedrag tussen reuen en teven. Om na te gaan in welk opzicht dit verschil tot uiting komt bij de Schnauzer, werden de gedragskarakteristieken van reuen en teven vergeleken. Hierbij is gekeken naar de verschillen tussen reuen en teven bij de afzonderlijke variëteiten (tabel 15a, 15b en 15c).

De tabel laat bij de Riesenschnauzer geen aantoonbare verschillen in gedragskarakteristieken zien. De aantallen zijn echter te klein om hier conclusies aan te verbinden (**tabel 15a**, pagina 22).

